

ВІРМЕНСЬКЕ ВИДАННЯ «НЕТQ» («СЛІД») ЯК ВТІЛЕННЯ ПРОЄКТУ НЕЗАЛЕЖНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Косюк Оксана Михайлівна
ORCID ID: 0000-0001-8093-1961

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Крайні події, пов'язані із завершенням карабаського конфлікту та демаркацією кордонів на користь Азербайджану, спричинили низку дискусій у світових ЗМІ. Вірменія без бою здала спірні території – й відразу пішла на контакт із Заходом (вочевидь, з перспективою вступу до ЄС, основна вимога якого, як ми знаємо, – становлення демократії та відсутність цензури). Аби проаналізувати інформаційну ситуацію та перспективи розвитку медіаландшафту Вірменії, ми вирішили (за допомогою контент-аналізу, порівняння та синтезу даних) проаналізувати найрейтинговіший взірець розслідувальної журналістики – видання «Netq» («Слід») [1].

Інтернет-газету, яка, до речі, висвітлює події на вірменській, російській та англійській мовах, контролюють міжнародні організації: мережа журналістських розслідувань Global Investigative Journalism Network, асоціація журналістів Association of European Journalists, проєкт із розслідування корупції та організованої злочинності OCCRP). Дві треті бюджету «Netq» фінансує ОБСЄ. Головний редактор (Едік Багдасарян), паралельно виконує обов'язки голови ГО «Журналісти-розслідувачі Вірменії».

Видання відкрите для спілкування з аудиторією: дає можливість коментувати під матеріалами (з проханням залишити свої дані: ім'я, електронну пошту і, власне, текст) та у соціальних мережах Facebook, Twitter, YouTube, Google+, функціонує RSS-розсилка, пропонуються координати всіх працівників і керівництва.

Проблеми, які розглядає «Netq», також доступні для обговорень, а це: офшори, приватизація земель, незаконне будівництво, збагачення родичів впливових людей тощо. Розслідуються та обговорюються й більш практичні аспекти господарської діяльності: придатність води, морозива, сметани, сиру, хліба, курячого м'яса, ковбаси і. т. п.; а також експлуатація та виробництво дорогоцінних металів, експорт тварин, вирубка лісу тощо.

Логотипне зображення «Netq» демонструє приціл. Вочевидь, з натяком: усе, що потрапить «під приціл» журналіста – викриватиметься. Окрім матеріалів розслідувань, видання пропонує актуальні новини, відеосюжети, інтерв'ю. Особливо активно газета критикує оточення попереднього президента Сержа Саргсяна й активно розслідує незаконні діяння його прибічників.

Про нову владу, приміром, прем'єра Нікола Пашиняна, інформацію подають дозовано: висвітлюють протести адвокатів, котрі вимагають притягти Пашиняна до кримінальної відповідальності [9], однак подають і піар, який попередньо друкується на сайті уряду (Поздравительное послание... 2020).

Нагірному Карабаху на сайті присвячена велика підбірка матеріалів. Станом на 04.05. 2021 їх 76 [4]. Можливо, у пікові моменти публікації складають окрему рубрику. До речі, більше тисячі матеріалів пропонує сайт за пошуком «Арцах» [2], що є

національним еквівалентом лексеми «Нагірний Карабах». Не випадково, видання одне із десяти вірменських ЗМІ, які зазнали кібератак 27 вересня.

Новини про військові події подаються тут більш-менш об'єктивно. Заголовки без маніпуляцій (на відміну від азербайджанського «Trend»). Немає посилань на соціальні мережі чи ненадійні джерела. Пишучи про населені пункти після чергових обстрілів, журналісти подають виключно сухі факти: «В результаті артобстрілу в столиці Арцаха Степанакерті пошкоджені приватні та інші будівлі й автомобілі», «від обстрілу постраждали громадяни», «поранена дитина» [7]. Однак видання теж переважно висвітлює азербайджанські військові втрати («внаслідок бойових дій, що відновилися в результаті азербайджанської провокації, поранення отримали шість вірменських військовослужбовців. З боку противника є загиблі та поранені [6].), хоч, як правило, інформація зводиться до цитування офіційних джерел («Міністерство оборони Республіки Вірменія рішуче засуджує провокацію, здійснену азербайджанськими збройними силами. Ситуація, що склалася, не має нічого спільного з ключовою вимогою заяви про припинення бойових дій, підписаної президентами Вірменії, Росії та Азербайджану, і ставить під загрозу крихкий мир, досягнутий завдяки безпосередніми зусиллями президента Росії», – йдеться у повідомленні Міноборони. [6]).

Нагірний Карабах – не єдина гаряча точка Вірменії. Схожа «суперечка» за регіон існує і з Грузією (Джавахк – територія Грузії, яка на 97% заселена вірменами). Цьому конфлікту на сайті теж присвячено дуже велику підбірку [3]. Після поновлення нагірно-карабаського протистояння підбірка ожила й наповнилася матеріалами про перешкоджання грузинського уряду громадянам Джавахка, які брали участь в Другій Карабаській війні [11].

Територіальні конфлікти тривають і на кордонах з Туреччиною. На сайті часто з'являються розслідування про незаконну діяльність турецького уряду, приміром, транспортування терористів та зброї до Карабаху через турецькі аеропорти [12].

У «Hetq» пропаганда подекуди присутня там, де її «годилося б» і не помітити. Зокрема у публікаціях присвячених українському Євромайдану. Редакція однозначно й безкомпромісно засудила російське втручання, називаючи це «прагненням відновити імперію в межах радянського «східного блоку»» й опублікувала відкритий лист «Хай живе Україна!» [5], під яким підписалися впливові представники міжнародних спільнот. Таким чином редакційна колегія висловила підтримку протестувальникам, хоч, вочевидь, паралельно порушила журналістські стандарти.

Але є на сайті й вияв певної безкомпромісності. Приміром, у фоторепортажеві Маріне Мадатян «Між Майданом та європейською розкішшю» [8]: журналістка одночасно показує скрутну ситуацію із провіантом для Майдану та – як контраст – розкішну конференцію для журналістів у п'ятизірковому готелі. Однак за пошуковим словом «Україна» у травні 2024 р. (у розпал повномасштабної війни з Росією) матеріалів немає.

Ізраїльсько-ліванський конфлікт «Hetq» висвітлює об'єктивно – з оперативними покликаннями на офіційні джерела опозиційних держав. Наприклад. Вибух у Бейруті 4 серпня 2020 року газета теж репрезентує всебічно: повідомляє різні версії, оперуючи офіційними джерелами [10]. Інформації, що стосується Ізраїлю та Палестини теж чимало, але вся вона зосереджена на торгівлі зброєю для контролю ситуації у Нагірному Карабасі.

Отже, «Hetq» дотримується міжнародних стандартів і належно репрезентує вірменську журналістику на міжнародному рівні, однак є теми й проблеми, які

претендують на першочергові фіксації й обговорення, і саме у їх висвітленні присутні незначні маніпуляції.

Список використаних джерел:

1. Hetq. (2020–2024). Investigative journalists. <https://hetq.am/hy> (as of December-February 2020–2024).
2. Результати пошуку за: «Арцах». Hetq. Арцах. <https://hetq.am/ru/article/125347> (по состоянию на 4 мая 2021).
3. Результати пошуку за: «Джавахк». Hetq. <https://hetq.am/ru/article/125347> (станом на 4 травня 2021).
4. Результати пошуку за: «Нагірний Карабах». Hetq. (2021). Нагірний Карабах. <https://hetq.am/ru> (станом на 4 травня 2021 року).
5. Хай живе Україна! (2013). Hetq. <https://hetq.am/ru/article/31157> (станом на 4 грудня 2013).
6. Հակառակորդին հաջողվել է մտնել Հին Թախլար գյուղ և մոտենալ Խցաբերդ գյուղին. (2020). Hetq. <https://hetq.am/ru/article/125347> (2021 թվականի դեկտեմբերի 13-ի դրությամբ).
7. Ղազարյան, Դիանա և Ղազարյան, Հայկ. (2020): Վնասված տներ և վիրավորներ. իրավիճակը Ստեփանակերտում. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/121984> (2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ).
8. Մադաթյան, Մարինա. (2013). Մայրանի և եվրոպական շքեղության միջև. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/54986> (մուտք՝ 2013 թվականի դեկտեմբերի 4-ին).
9. Մամուլյան, Արաքս. (2020): Փաստաբանները դավաճանության մասին հաղորդում են ներկայացրել. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/125682> (2020 թվականի դեկտեմբերի 22-ի դրությամբ).
10. Մարտիրոսյան, Մարինա. (2020): Լիբանանի հայերին օգնություն ցուցաբերելու միջոցառումների փաթեթը պատրաստ կլինի մինչև սեպտեմբերի 1-ը. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/120716> (մուտք՝ 20 օգոստոսի 2021).
11. Մարգարյան, Մերի և Աղալարյան, Քրիստինե. (2020): Արցախյան պատերազմին մասնակցած ջավախքի կամավորին թույլ չեն տալիս տուն վերադառնալ. նրա մուտքը Վրաստան արգելված է. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/124944> (2020 թվականի դեկտեմբերի 3-ի դրությամբ).
12. Սարուխանյան, Վահե. (2021). Թուրք-ադրբեջանական տանդեմն Արցախում ֆրանսիական տեխնոլոգիաներ է կիրառել. Պաշտոնական Փարիզը խուսափում է մեկնաբանություններից. Hetq. <https://hetq.am/ru/article/130372> (2021 թվականի մայիսի 4-ի դրությամբ).